

Članak Prvog zamjenika visokog predstavnika Donalda Haysa

Ove sedmice će se Parlament Federacije suočiti sa veoma ozbiljnim izborom: nečim sa čime ni jedan političar ne želi da ikada ima posla. Parlament će se morati opredijeliti između onoga što je popularno i onoga što je ispravno za ovu zemlju. Mnogi su kazali kako ovo rješenje nije ustavno, kako nije pravedno za svakoga, kako ima boljih rješenja, itd.

Činjenice su jasne: ukupna suma novca koju duguju organi vlasti u BiH iznosi više od 200% BDP-a. Ako se ovaj dug agresivno ne riješi, predviđa se da će porasti na 250% BDP-a do kraja godine. Dug u ovim razmjerama obično vodi ka totalnom kolapsu domaće ekonomije, nelikvidnosti banaka i kolapsu valute. Do ovoga je u nedavnoj prošlosti došlo i u Meksiku i Argentini. Ni jedna od ove dvije zemlje nije poduzela agresivne mjere i pretrpile su ekonomske posljedice.

Dakle, jedna stvar je jasna: parlamentarci moraju glasati za zakon koji rješava problem duga i koji uvodi striktnu disciplinu u oblasti zaduživanja.

Međutim, da li postoji bolji način da se riješi ratni dug ili dugovanja po osnovu stare devizne štednje? Može li vlada osigurati više sredstava da se potražiocima ponudi bolja opcija? Činjenice su takve da je vlada u posljednjih devet mjeseci razmotrila cijeli niz opcija zajedno sa MMF-om i Trezorom SAD-a, te, imajući u vidu ograničen iznos raspoloživih finansijskih sredstava, jednostavno nije moguće naći više sredstava za ovu svrhu. Pored toga, prioritet mora biti da se osiguraju prvo oni kojima su ova sredstva koja zaslužuju najpotrebnija.

Zašto ne možemo dati ovim ljudima dionice u profitabilnim preduzećima kao što je Elektroprivreda ili PTT preduzeća? Jednostavan odgovor je da bi to bilo ponavljanje grešaka certifikacijske privatizacije.

Prema tome, jedino dostupno rješenje jeste kombinacija obveznica i gotovine. Ovo rješenje je slično onome što su već uradile Hrvatska i Srbija. Da, istina je da su ove dvije zemlje mogli doći do boljih uvjeta za obveznice, ali, s druge strane, one su bile i u boljoj ekonomskoj situaciji. Uprkos svemu, prihvatili su rješenje pomoću obveznica. Argument kako je ovo rješenje protuustavno ne stoji. Vlada stoji iza obveznica isto kao što stoji iza papirnog novca.

Zakonom koji se sada nalazi u Parlamentu izmiruju se obaveze prema penzionerima, invalidima i ogromnoj većini starih deviznih štediša. Neki iz javnosti i nekolicina parlamentaraca bi željeli da vas uvjere kako ovo nije ispravno. Oni bi željeli više sredstava za one sa velikim iznosima stare devizne štednje od preko 10,000 KM (otprilike 22,000 ljudi).

Dakle, oni su spremni da dovedu u rizik ekonomiju cijele zemlje, i to sada kada je počela da se oporavlja, zbog interesa manje od 1% građana ove države.

Slijedeće su gole činjenice: ako zakon ne prođe vaš dug vrlo lako može odmah prerasti u 250% BDP-a. Ovo će obeshrabriti investitore i ugroziti fiskalni integritet vaše zemlje upravo u trenutku kada tražite otpočinjanje pregovora sa EU o procesu pristupanja. A pri tom se nikome neće vratiti dug.

Ako zakon prođe, 82% štediša sa starom deviznom štednjom će dobiti sav novac nazad, a 12% će dobiti 20% ili više u toku četiri godine, zajedno sa obveznicama koje vlada može otkupiti rano ukoliko se ekonomija poboljša. Penzioneri i primaoci invalidnina će dobiti 157 miliona zaostataka koji im se duguju, a oni sa neisplaćenim plaćama će dobiti 31 milion KM u gotovini te nabavljači sa dugovanjima od strane vlade dobit će

51 milion KM u gotovini.

Obveznice u zemljama bivše Jugoslavije imaju lošu reputaciju ali obveznice izdate u skladu sa ovim zakonom će ovaj put regulirati Ministarstvo trezora SAD-a uz monitoring međunarodne zajednice. Vaši susjedi su prihvatili isti metod za uspješno rješavanje pitanja njihove strane devizne štednje, a zemlje zapadne Evrope i SAD koriste ovaj metod za rješavanje domaćeg duga.

Još samo jedna riječ za one koji kažu da predstavljaju štediše sa starom deviznom štednjom: novac koji ste uložili u banke bio je prebačen je u Beograd u Centralnu banku i djeličmično je zamjenjen dinarom. Sjetimo se da je s početkom januara 1992. godine Jugoslavija imala drugu najvišu i drugu najdužu hiperinflaciju u svjetskoj historiji. Ona je doživjela svoj vrhunac u januaru 1994. godine kada je mjesečna stopa inflacije iznosila 313 miliona posto. U tom periodu, dinar je službeno devalviran 18 puta i 22 nule su uklonjene sa ove obračunske jedinice. Novac u komercijalnim bankama postao je bezvrijedan. Devizna sredstva su bila u Centralnoj banci i ona su jednostavno potrošena ili otuđena. Prema tome, u komercijalnim bankama nema novca koji bi se mogao potraživati. Vlada bivše Jugoslavije ge je u cijelosti preuzela.

Zašto vam ovo pričam? Ne želim da vas zavaravaju oni koji sada igraju političke igre sa vašom ekonomskom budućnošću. RS i Distrikt Brčko su donijeli ove zakone, ne zato što su dobili bolja rješenja nego zato što su shvatili da je to jedino rješenje koje se može ponuditi. Parlament Federacije sada mora djelovati u interesu budućnosti ove zemlje i pokazati hrabrost. Ovdje se ne radi o greškama iz prošlosti; radi se o budućnosti vaše djece.